

Wiesława Duży

Ewangelicy w Toruniu (XVI-XX w.),
red. Jarosław Kłaczko, Toruń 2011,
ss. 502

Rocznik Toruński 39, 299-300

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Noty

Ewangelicy w Toruniu (XVI–XX w.), red. Jarosław Kłaczko, Toruń 2011, ss. 502

Zbiór studiów toruńskich historyków to monografia problemowa prezentująca dzieje toruńskich ewangelików na przestrzeni wieków i w szerokim kontekście. Dla porządku wszystkie artykuły ułożono chronologicznie, dzieląc całą książkę na cztery części. Pierwsza dotyczy okresu staropolskiego, a otwiera ją artykuł Michała Targowskiego, wprowadzający do omawianego zagadnienia. Autor przedstawił historię ruchu protestanckiego w Toruniu do końca 1558 r. Zagadnienie to rozwija Janusz Małek w artykule *Szkice z dziejów Kościoła luterńskiego w Toruniu w okresie nowożytnym*. Kolejne artykuły rozwijają podjęte zagadnienia. Wojciech Stawiński zwrócił uwagę na przebieg synodu generalnego toruńskiego w 1595 r., a Stanisław Salmonowicz przedstawił historię toruńskich protestantów w okresie od 1697 do 1793 r., uzupełniając tym samym teksty M. Targowskiego i J. Małka. Katarzyna Pękacka-Falkowska przedstawiła analizę kazania „Pacjent chrześcijański” z 1708 r., czym wprowadziła do problematyki związanej z epidemiami w społecznościach miejskich epoki nowożytnej. Piotr Birecki natomiast, w artykule zamykającym tę część publikacji, scharakteryzował architekturę i sztukę luterńską w Toruniu w okresie nowożytnym.

Druga część publikacji dotyczy dziejów toruńskich ewangelików w państwie pruskim w latach 1793–1920. Otwiera ją artykuł Elżbiety Alabrudzińskiej zbierający najważniejsze informacje na temat funkcjonowania Kościoła ewangelickiego w Toruniu w tym okresie, które znakomicie uzupełnia tekst Agnieszki Zielińskiej poświęcony przemianom demograficznym wśród toruńskich ewangelików. Artykuł ten ze względu na dostępność źródeł obejmuje lata 1793–1860. Dokumentację parafialną toruńskich ewangelików z XIX w. przedstawiła Wiesława Kwiatkowska. Podobnie jak pierwszą część omawianej książki, drugą zamyka tekst P. Bireckiego, w którym autor przedstawił dalszy

ciąg (dla XIX i XX w.) swoich ustaleń dotyczących architektury i sztuki ewangelickiej w Toruniu.

Na część trzecią, *W Niepodległej Polsce i pod okupacją hitlerowską (1920–1945)*, składają się tylko trzy artykuły. Dwa z nich dotyczą okresu międzywojennego. Redaktor tomu, Jarosław Kłaczek, scharakteryzował główne problemy gminy ewangelickiej w Toruniu, natomiast Urszula Molin przedstawiła dzieje polskiej parafii ewangelicko-augsburskiej w Toruniu. Trzeci tekst, autorstwa Sylwii Grochowiny, poświęcono działaniom okupanta względem kościołów i członków gmin ewangelickich w Toruniu w latach 1939–1945. Całość zamyka artykuł J. Kłaczka przybliżający powojenne dzieje parafii ewangelicko-augsburskiej w Toruniu, wypełniający całą czwartą część omawianego tomu. Mimo że tytuł artykułu zapowiada omówienie tematu dla lat 1945–1975, to znajdują się w nim również informacje dotyczące okresu późniejszego, sięgające aż do 1989 r.

Książkę uzupełniają liczne fotografie, historyczne i współczesne, przedstawiające nie tylko toruńskie kościoły ewangelickie, ale też kościoły znajdujące się w ramach superintendentury toruńskiej Ewangelickiego Kościoła Unijnego oraz portrety duchownych polskiej parafii ewangelicko-augsburskiej i indeks osób.

Żaneta Bonczkowska, *Mennica toruńska od drugiej połowy XIV wieku do 1454 roku. Lokalizacja – Personel – Funkcjonowanie*, Toruń 2011, ss. 204

Książkę opublikowaną w ramach serii wydawniczej Towarzystwa Miłośników Torunia podzielono na cztery główne części. W pierwszej przedstawiono ustalenia dotyczące lokalizacji i czasu funkcjonowania mennicy toruńskiej na tle innych mennic krzyżackich w Prusach. Drugą, znacznie obszerniejszą, poświęcono personelowi mennicy toruńskiej, uwzględniając w niej zarówno skład osobowy zwierzchnictwa mennicy, mechanizm mianowania i odwoływania zwierzchników, ich kompetencje (szczególnie miejsce zajmuje tu charakterystyka działalności Jana von Lichtenstein), jak i informacje poświęcone pisarzom i pachołkom zwierzchników, mincerzom, odlewnikom, obrzynaczom monet, kowalom, grawerom, wybijaczom monet, złotnikom oraz kucharzom, pachołkom piwnicznym, stajennym, kuchennym i innym. Osobne miejsce przeznaczono na omówienie polityki monetarnej zakonu krzyżackiego – w trzecim rozdziale pracy dokonano przeglądu monet krzyżackich wybijanych w mennicy toruńskiej (brakteatów, półskojców, kwartników, szelągów) i szcze-